

Indické křesťanství a SUC v Indii

Roman Míčka

Křesťanství v indii

Měsíční pobyt v Indii během letošního února, spojený s návštěvou dvou klíčových teologických pracovišť (*Pontifical Institute of Philosophy and Religion*, Pune /www.jdv.edu.in/ a *Pontifical Athenaeum of Philosophy, Theology and Canon Law*, Bangalore /www.dvk.in/), krátkým cestováním po jižní Indii a poutnickou zkušeností (zejména Madras /hrob sv. Tomáše/ a Góa /hrob sv. Františka Xaverského/), mi umožnil nahlédnout do světa indického křesťanství, dovoluji mi se s Vámi podělit o některé své postřehy...

Křesťanství v Indii je v celku populace čítající již více než miliardu a čtvrt obyvatel poměrně slabě zastoupeno – hlásí se k němu přibližně 2,3% obyvatel, což je něco málo více než 25 milionů Indů, přesnější údaje nejsou dostupné, kromě jiného i proto, že indická vláda údaje o náboženské příslušnosti svých obyvatel na základě sčítání lidu v roce 2011 záměrně nezveřejnila. Indická katolická církev je společenstvím Římsko-katolické (cca 15 mil.), Syro-Malabarské (cca 5 mil.) a Syro-Malankarské (300 tis.) církve. Kromě katolicismu je v Indii zastoupeno několik východních ortodoxních církví a různé variace protestantismu (celkem cca 5 mil.). Přibližně tři čtvrtiny indických křesťanů je koncentrováno v jihoindických státech, v některých mají výrazné populační zastoupení (Kerala 20%, Tamilnadu, Goa 30%), zajímavou výjimkou jsou některé malé státy v severovýchodní Indii, kde křesťanské obyvatelstvo dokonce převažuje (často zmiňovaný příklad malého státu Nagaland, jehož dvoumilionová populace je z 90% křesťanská /baptisté/).

Kristus jako jogín na kapli DVK v Bangalore

Indická politika a křesťanství

Indie je z politického hlediska republikou, federací s demokratickým, parlamentním zřízením, skládá se z 29 spolkových států a 7 svazových teritorií, formálně je součástí (britského) *Commonwealthu*. Indická ústava¹ se hlásí k hodnotám sociální, ekonomické a politické spravedlnosti, svobodě myšlení, vyjadřování, víry, vyznání a bohoslužby, rovnosti stavu a příležitostí, bratrství ve znamení důstojnosti individua. K právům na svobodu náboženství

náleží svoboda vyznávat, praktikovat a propagovat svou víru (čl. 25). Stát si však ponechává ústavní možnost regulovat a případně omezovat ekonomické, politické a jiné sekulární aktivity spojené s náboženskou praxí (25/2).

V současnosti (volby 2014) v zemi vládne koalice na základě absolutní parlamentní většiny pod vedením *Indické lidové strany* (BJP, obvykle identifikovaná jako „středo-pravá“, někdy jako hindo-nacionalistická), předsedou vlády je Narendra Modi. Strana *Indický národní kongres* (INC, spojená s bojem za nezávislost a odkazem M. Gándhího, obvykle identifikovaná jako „středo-levá“), která vládla po většinu období od získání nezávislosti Indie v roce 1947 je z volebního hlediska zásadně

¹ Srov. <http://india.gov.in/my-government/constitution-india>

oslabena. Četné další strany mají obvykle regionální charakter a skromné procentní zastoupení, i když jejich vliv a zisky na centrální úrovni stále rostou.

Křesťanská komunita v Indii patří obecně z valné většiny k elektorátu INC, s několika málo pozoruhodnými výjimkami. Kupříkladu ve státě Kerala (32 mil. obyvatel), který má nejvyšší index lidského rozvoje a HDP na hlavu ze všech indických států, nejvyšší střední délku života a stupeň gramotnosti, nejnižší přírůstek obyvatelstva, je politická preference křesťanů barvitější. Kromě stran, které jsou považovány za „křesťanské“, jako *Kerala Congress*, se mezi křesťanskými voliči těší oblibě i koalice Levicová demokratická fronta, v níž je vůdčí silou Komunistická strana Indie (marxistická). Kerala je často uváděna jako zajímavý příklad mnoha desetiletí trvající takřka kontinuální vlády marxistických komunistů (respektujících demokratické principy)².

I když se křesťané v průběhu dějin moderní Indie jako náboženská menšina těšili určitým privilegiím, zejména v posledním desetiletí se situace začíná poměrně razantně měnit. Kromě četných žhářských útoků na kostely a občasných násilných útoků na osoby (ze strany militantních hinduistických skupin, zejména tzv. *Světová hinduistická rada /VHP/*) lze pozorovat i určité projevy diskriminace ze strany státní moci. V současnosti vládnoucí Indická lidová strana (BJP) je sice formálně sekulární, vykazuje však hindsko-nacionalistické trendy a je pod určitým vlivem svých okrajových radikálních hinduistických nábožensko-fundamentalistických frakcí. Částečně je shovívavá vůči tzv. strategii „hindutva“, která ve jménu hindského nacionalismu směřuje k omezování náboženské a kulturní plurality Indie ve jménu integrity jednotného národa. Tato strategie je primárně zaměřena vůči muslimské menšině v Indii (cca 15–20% obyvatelstva), ale i vůči dalším „nehindským“ náboženstvím včetně křesťanství, které je tak chápáno jako neindický import narušující integritu indického národa. Zejména případná křesťanská misie je podle strategie hindutvy chápána jako ohrožující fenomén pro indickou identitu. Proto kupříkladu misie čelí, navzdory ústavním garancím, určitým nepřímým zákonným a politickým omezením (vízová politika vůči misionářům), omezování ekonomických, politických a jiných sekulárních aktivit spojených s náboženskou praxí (viz. výše, čl. ústavy 25/2). Dalším příkladem restrikce ze strany státu je praxe, v níž konvertita ke křesťanství (či islámu) z dalitské kasty („nedotknutelní“) ztratí určitá zákonná privilegia vyplývající jinak z vládních programů pozitivní diskriminace chudých, menšin a kmenů, aniž by se na jeho sociálním statutu cokoli reálně změnilo. Křesťanství se svým étosem rovnosti a důstojnosti všech lidí, poskytováním vzdělání i charitativní činností v očích radikálního hinduismu narušuje tradiční (a zejména na venkově stále silné) pojetí kastovní stratifikace společnosti³.

„Indické“ sociální učení církve, aktivity CBCI, teologické sociální myšlení

Sociální učení církve je v kontextu indických katolických církví interpretováno s důrazem na specifický indický kontext (chudoba, diskriminace, rozvoj, sociální ohledy, kastovní systém, hinduistický extremismus). Také v širším kontextu indické teologie a interpretace biblických textů je inkulturace evangelních ideálů orientována na situaci nepřijatelné chudoby, opce pro chudé a vysvobození z pout kulturních forem a předsudků neslučitelných s křesťanským étosem. Pokud se zaměříme jen na „hierarchické“ zázemí rozvoje sociálního učení církve ve specifickém indickém kontextu, je klíčová koordinovaná aktivita Konference

² Srov. <http://magazin.ceskenoviny.cz/zpravy/kerala-komunisticky-raj-na-zemi/11990>

³ Srov. <http://www.katyd.cz/clanky/krestane-trestani-za-to-ze-meni-indii.html>

katolických biskupů Indie (CBCI, *Catholic Bishops' Conference of India*)⁴ sdružující biskupy latinského, syro-malabarského a syro-malankarského ritu.

Dokumentů a prohlášení k sociálním otázkám je nepřehledné množství, některé jsou dostupné v edicích⁵, jiné publikované na internetu samostatně či souborně. CBCI má taktéž několik podřízených institucí zabývajících se specifickými sociálními otázkami a vydávající publikace a dokumenty – kupř. *CBCI Office for Justice, Peace & Development*⁶, či Komise pro „soudpisné kasty, kmeny a nerozvinuté třídy“ (*Commission for SC/ST/BC*)⁷⁸, v neposlední řadě samozřejmě *Caritas India*⁹.

Katedrála sv. Kateřiny ve Staré Góe, údajně největší kostel v Asii

Přehledné zpracování a reflexi rozvoje sociálního učení církve, zejména prohlášení CBCI, zpřístupňuje kniha Johna Desrocherse *The Social Teaching of the Church in India* (2006)¹⁰, i když je již takřka deset let stará. Zaměřuje se na indickou politickou a sociální situaci a její reflexi ze strany závěrečných prohlášení generálních zasedání CBCI. Ty jsou zaměřeny na celou širokou škálu problémů indické společnosti – problematiku chudoby, rozvoje, populačního vývoje, lidských práv, kastovního systému, svobody náboženství, indického extremismu, mezinárodní situace a globalizace.

Desrochers vyhodnocuje tato prohlášení jako poměrně progresivní a kriticko-prorocká, ovšem ve společnosti málo známá a uplatňovaná, často zastíňovaná debatovanými prohlášeními k „sexuální morálce“. Zároveň se domnívá, že biskupové by mohli být v kontextu indické situace ve svých prohlášeních a aktivitách více pro-aktivní, konkrétnější a adresnější.

Klíčovým tématem prohlášení CBCI je „preferenční opce pro chudé“ která zní v indickém kontextu pochopitelně mnohem naléhavěji než v kontextu církví Západu. Specifika indické situace orientují prohlášení zásadně také na otázku stále přetrvávajících forem kastovního systému v indické kultuře, realitu nespravedlnosti, diskriminace Dalitů, problematičtějšího postavení žen a potřeby uplatnění minimálních solidarizačních mechanismů. Biskupové pochopitelně kritizují trendy uplatňování nacionalistické strategie hindutvy, diskriminaci náboženství a omezování misijních aktivit, v poslední době se orientují zejména na otázku násilí mezi náboženstvími, zejména vůči náboženským menšinám v Indii. Procesy globalizace obvykle z indické perspektivy vnímají jako problematičtější a diskriminující pro chudé obyvatele Indie. Prohlášení se také orientují na zásadní otázky indické společnosti bioetického rázu jako praxi potratů, selekce nenarozených dětí dle pohlaví, nucené sterilizace, omezování porodnosti.

Za velice aktuální a reprezentativní můžeme považovat „final statement“ XXXI. plenárního zasedání CBCI z února 2014 nazvané *Renewed Church for a Renewed Society – Responding*

⁴ www.cbci.in

⁵ DE SOUZA, Donald H.R. ed. *Final Statements of the General Body Meetings of Catholic Bishops' Conference of India (CBCI) (1966-2002)*. New Delhi: CBCI Centre, 2003.

⁶ www.thejusticeandpeace.org

⁷ SC/ST/BC – zkratky identifikující specifické skupiny obyvatel vycházejí z oficiálního označení v indickém zákonodárství, SC – Scheduled Castes, ST – Scheduled Tribes, BC – Backward Classes, souhrnně někdy označované za Dality („nedotknutelné“), rozličné skupiny nenáležící do tradičního hinduistického kastovního systému, dohromady činí až 25 % indického obyvatelstva.

⁸ www.dalitchristianscbci.org

⁹ www.caritasindia.org

¹⁰ DESROCHERS, John. *The Social Teaching of the Church in India*. Bangalore: NBCLC/CSA, 2006.

to the Call of Vatican II¹¹, který v krátkosti hodnotí i stav indické společnosti – kritizuje všeprostupující korupci v indické společnosti, negativní dopady globalizace na svět práce a rodiny, vzestup náboženského fundamentalismu poškozující sekulární charakter národa, vyzývá vládu k respektu vůči hodnotám indické ústavy. Indickou církev chápe dokument jako církev chudých, vyjadřuje solidaritu s Dality a speciálně kritizuje přetrvávající diskriminaci křesťanských Dalitů. Kritizuje diskriminaci žen a násilí páchané na ženách (které je v Indii na vzestupu), s odkazem na konkrétní případy vyhodnocuje i ekologickou otázku.

Desrochersova kniha také prezentuje a vyhodnocuje konkrétní aktivity a instituce církví v oblasti pastorace, charity, sociální práce, školství a zdravotnictví, které vnímá jako velice rozvinuté¹². Sám však vyzývá ještě k celé škále dalších aktivit ze strany církve – biskupů, institucí, farností, řádů a komunit, akčních skupin, včetně konkrétních návrhů, koncepcí a dalšího rozvoje potenciálu¹³.

Křesťanské sociální myšlení se samozřejmě nevyčerpává oficiálními prohlášeními indické katolické hierarchie, ale je bohatě a integrálně obsaženo v celku indické teologické tradice a reflexe. V Indii působí i mnoho rozličných teologů, škol a směrů, spojených s rozličnými důrazy, včetně různých forem teologie osvobození a tzv. dalitské teologie, určitý přehled si můžeme učinit kupříkladu díky knize *Trends in Indian Theology* (2005)¹⁴. Z mnoha rozličných aktivit směřujících k oblasti sociálního učení církve je možné upozornit kupříkladu na působení rozličných center a think-tanků pro výzkum i rozvoj aktivit (za mnohé kupříkladu *Centre for Social Action* spojené s *Kongregací sv. Kříže*, či jezuitské *Indian Social Institute* a *Jesuits in Social Action*).

Z tématické literatury (kterou studuji a se kterou se seznamuji, kterou jsem si také částečně dovezl, z jejíhož studia a reflexe snad časem vzejde komplexnější studie o SUC v Indii) uvedme jen určitý reprezentativní výběr. Kromě četné literatury reflektující situaci křesťanství, jeho sociální a politický kontext v Indii – mezi novějšími zmiňme kupříkladu *Christianity and Indian society: studies in religious sociology* (2013)¹⁵ – můžeme zmínit několik novějších souborů příspěvků spojených zejména s aktivitami *Indian Theological Association* či *Association of Moral Theologians of India*. Jde kupříkladu o *Society and church: challenges to theologizing in India today* (2004)¹⁶, či *Indian secularism: a theological response* (2010)¹⁷. Mnoho relevantních statí k oblasti sociální etiky a sociálního učení církve, zejména k naléhavějším a aktuálnějším otázkám je také obsaženo v obsáhlých sbornících jako *Moral theology in India today* (2013)¹⁸ či *New horizons in Christian ethics: reflections from India* (2014)¹⁹.

¹¹ Srov. <http://cbci.in/FullNews.aspx?ID=1406>

¹² Srov. *ibid.*, s. 128–158.

¹³ Srov. *ibid.*, s. 159–213.

¹⁴ KUNCHERIA Pathil. *Trends in Indian Theology*. Bangalore: Asian Trading Corporation, 2005, ISBN 978-8170863649.

¹⁵ KURIEDATH, Jose. *Christianity and Indian society: studies in religious sociology*. Bangalore: Dharmaram, 2004, Publications, ISBN 978-81-89958-59-3.

¹⁶ MACHADO, Victor ed. *Society and church: challenges to theologizing in India today: Proceedings of the 26th Annual Meeting of the Indian Theological Association 24th-29th April, 2003*. Bangalore: Dharmaram, 2004, ISBN 81-86861-66-1.

¹⁷ KALLIATH, Antony a Raj IRUDAYA eds. *Indian secularism: a theological response*. Indian Theological Association, 33rd Annual Conference cum Seminar, 24th-28th April, 2010. Bangalore: Indian Theological Association, 2011, ISBN 8170866065.

¹⁸ KOCHUTHARA, Shaji George ed. *Moral theology in India today. The DVK National Workshop on Moral theology*. Bangalore: Dharmaram College, 2013, ISBN 978-81-89958-68-8.

¹⁹ KANNIYAKONIL, Scaria ed. *New horizons in Christian ethics: reflections from India*. Bangalore: Asian Trading Corporation, 2014, ISBN 978-81-7086-704-3.

Svět Indie, této veliké laboratoře, v níž dnes žije 17,5% obyvatel světa, která se pravděpodobně stane do roku 2030 nejlidnatější zemí světa a která má ambici se stát v příštích desetiletích největší světovou ekonomikou, je úžasné sledovat. Teprve budoucnost ukáže, jak moc se vydaří této již dnes „největší světové demokracii“ eliminovat politické a ekonomické neduhy, které jí provázejí. V indickém rámci působící křesťanství není sice dominantní silou, ale kreativní minoritou, která je povolána aktivně přispět k hájení hodnoty člověka, rovnosti lidí a jejich důstojných životních podmínek. Mnohé již bylo vykonáno, ale indiští křesťané zdá se čelí stále novým výzvám v poněkud složitější situaci. Pán Bůh jim (společně s námi, jak dílem tak i modlitbou) k jejich poslání v indické společnosti pomáhej!

